

דִּנְפָטָא אָסוּר לְטַלְטְלָהּ, שגר של חרס שהדליקו בו נפט הוא מאוס ואינו ראוי לשום מלאכה מלבד הדלקה (רש"י), והוא כשבר כלי שאינו ראוי לשום מלאכה (רמב"ן). ואף לרבי שמעון שאינו אוסר במוקצה מחמת מיאוס, אך כיון שהנפט מאוס מאד מודה שמוקצה כזה אסור (ריטב"א בשם רש"י). ואינו דומה לנר של שמן שגם הוא מאוס, כי מכל מקום ראוי לתת בו שמן לסיכה, לא כן נר של נפט שאינו ראוי לכולם מחמת ריחו (רא"ש). ויש סוברים שדברי רב יהודה נאמרו בין לרבי יהודה ובין לרבי שמעון, ומדובר בנר מתכת שלא הדליקו בו בשבת זו, שאם הוא של שמן אינו מאוס ומותר בטלטול אפילו לדעת רבי יהודה, והנדון הוא בנר של נפט, שמה מחמת מאיסותו אסור אפילו לדעת רבי שמעון (תוס').

אִיקְפֵּד רַבָּא בְּעָא לְצַעֲוֵרְיָה, שרבא הקפיד על טינוף המיטה, ועל כן רצה לצערו בשאלות (רש"י), שמצינו כן בכמה מקומות ב"ש"ס ששאלו שאלות כדי להקניט (חתם סופר השלם). והטעם שלא הקפיד רב אויא לנקות את רגליו כדי שלא לטנף את המיטה, הוא משום שלא היו רגליו מלוכלכות אלא מעט ולא טינפו את המיטה כל כך, אלא שרבא היה איסטניס והקפיד אף על טינוף זה. ולימדונו חכמים במעשה זה שאדם עשוי להקפיד על טינוף כליו (לחמי תודה [למהר"י באסאן] ל).

הוֹאִיל וְחִזְיָא לְכִסּוּיָהּ בְּהַ מְנָא של נפט (רבנו חננאל), שמאחר שהוא ראוי לשימוש כל שהוא, הוא נחשב כלי ואינו מוקצה לדעת רבי שמעון (רמב"ן). ולא נחלקו במציאות אם ראוי לכיסוי כלי [שאלת הראש יוסף], אלא שלדעת רבא נר של נפט אסור אפילו לפי רבי שמעון, כי הוא מאוס יותר מנר ישן, ולדעת רבה ורבי יוסף מותר אפילו לפי רבי יהודה, ששונה מנר ישן שמשום מאיסותו אינו ראוי אפילו לכיסוי כלי ומקצהו מדעתו לגמרי, אבל של נפט ראוי לכיסוי כלי (תוס'). ואין כאן סברות הפוכות, אלא נחלקו מה גרוע יותר, נר ישן שמאוס מחמת לכלוכו ואינו ראוי אפילו לכיסוי כלי, או שמא של נפט גרוע יותר מחמת ריחו הרע, אפילו שראוי לכיסוי כלי (תוס' רא"ש). ומה שמצינו (לעיל לה, ב) שחצוצרות אסורים בטלטול לדעת רבי יהודה למרות שראויים לכיסוי כלי, הוא משום שאין דרך לכסות בחצוצרות (חזו"א או"ח מא, ז).

■ להלכה, נר שלא הדליקו בו בשבת זו, אפילו הוא של חרס המאוס, ואפילו של נפט, מותר לטלטלו, שמוקצה מחמת מיאוס מותר (שו"ע או"ח רעט, ו), משום שיש לו שם כלי, וראוי לשמש לכיסוי (משנ"ב שם, ט), אלא שכיון שעומד למלאכת איסור, דינו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו (משנ"ב שם, ט).

הָא אִיקָא תוֹרַת כְּלֵי עֲלִיָּה, שכיון שהוא כלי גמור להשתמש בו אחרי שבת, די במה שראוי לכיסוי בשבת (רמב"ן).

מוֹתֵר לְנִטּוֹתָהּ וּמוֹתֵר לְפָרְקָהּ בְּשַׁבַּת, שסתם כילת התנים אין לגג שלה רוחב טפה, ולכך אינו אהל ואין בו בנין וסתירה (רש"י). ■ וכן הלכה (שו"ע או"ח שטו, יא). ודוקא כשהכינה לכך מבעוד יום, אבל אם לא הכינה מבעוד יום אסור, שעשיית אהל עראי אסורה מדרבנן, גזירה משום אהל קבוע (משנ"ב שם מא, ע"פ השו"ע שם, ח).

בְּשַׁל חוֹלִיּוֹת, שמה תיפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי (רש"י), ויתחייב משום בונה (תוס'), שגם הדעות הסוברות שאין סתירה ובנין בכלים [ראה ביצה (בב, א)], היינו תיקון כלי, אבל בניית כלי מחדש מודים שאסורה, וכאן הוא כבונה כלי מחדש (ט"ז או"ח רעט, ה, ע"פ ראש יוסף ד"ה ובדברי קדשו). ויש סוברים, שכיון שקיי"ל שאין סתירה ובנין בכלים, חיובו הוא משום מכה בפטיש (ריטב"א, וריטב"א המיוחס לר"ן).

כִּי פְּלִיגֵי בְּקַטְנָה דְּאִית בְּהָ חֲדָקֵי וְכוּ', שידוע לכולם שאינה של חוליות לפי שאין דרך לעשות מנורה קטנה של חוליות, ולריש לקיש מאחר ואין רגילים לעשות קטנה של חוליות, הרואה יבין שמטלטלים אותה כי אינה של חוליות, ולרבי יוחנן לא פלוג (רש"י). ויש שפירש, שדרך לעשות גם מנורה קטנה של חוליות, אלא שבגדולות היתה דרכם לתקוע החוליות בחוזק, וגזרו בגדולות שיש בהן חריצים משום של חוליות, אבל בקטנות לא היתה דרכם לתקוע בחוזק, אלא שבבעלת חוליות חיששו שמא יתקע, ובעלת חריצים, לדעת ריש לקיש כיון שבעלת חוליות קטנה אין דרך תמיד לתקועה לא גזרו בשל חריצים אטו בעלת חוליות, שזהו גזירה לגזירה, ורבי יוחנן סבר שהכל גזירה אחת היא (ריטב"א). ■ להלכה, מנורה של פרקים, בין גדולה ובין קטנה, אין מטלטלים אותה, מחשש שמה תיפול ותתפרק ויחזירנה, ונמצא עושה כלי. ואפילו אם אינה של פרקים אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים, אסור לטלטלה, משום שיבואו להחליפה בשל פרקים [כדעת רבי יוחנן] (שו"ע או"ח רעט, ז ומשנ"ב שם, כג. ולענין יו"ט, ראה שו"ע שם תקיט, ב).

הוֹרָה בְּמַנּוּרָה כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בְּנֵי הֶהָיְתָרָא, היינו במנורה קטנה שיש בה חריצים, שהרי במנורה גדולה שיש בה חריצים התבאר בגמ' לעיל שלכו"ע אסור (הערות הגרי"ש אלישיב).

וּמְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּי יוֹחָנָן הוּא דְּלֹא הָוָה עֲבִיד, ולא טלטל אפילו בצנעא, שבזה אין איסור מצד הדין של 'דברים המותרין ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם' [ראה נדרים (טו, א)], שדין זה נוהג רק בפני האחרים הנוהגים את האיסור, ורק משום כבודו של רבי יוחנן לא טלטל אפילו בצנעא (ראש יוסף).